

laatste woord

27/09/2017

INTERNATIONALE DAG TOERISME BESCHOUWINGEN NA DE ZOMER

Michel Vandendriessche
Gedelegeerd-bestuurder Pasar vzw

HOOG TIJD VOOR DUURZAAM TOERISME

Meer dan 80 jaar geleden werd de wet op de betaalde vakantie een feit. Pas veel later, in de jaren 60, werden reizen en vakantie gaandeweg echt gedemocratiseerd. De groei van het toerisme mag gerust spectaculair genoemd worden. In 1950 registreerde de Wereldorganisatie voor Toerisme 25 miljoen buitenlandse toeristen wereldwijd. Goed 70 jaar later zijn 1,2 miljard toeristen de grens overgestoken voor vakantie. Tegen 2030 verwacht men dat er 1,8 miljard internationale aankomsten zullen geteld worden!

Tel bij al deze buitenlandse reizen nog eens het veelvoud aan binnenlandse toeristen: het zal dan niet verbazen dat we recent de reacties zien van inwoners van steden zoals Barcelona en Venetië. De VN en de Wereldorganisatie voor Toerisme leggen dit jaar dan ook de focus op duurzaamheid en ontwikkeling. Toerisme heeft een grote impact. Het is de derde grootste industrie wereldwijd en goed voor 1 op de 11 jobs (in Vlaanderen gaat het om 7% van de werkgelegenheid). Toerisme leidt tot het bouwen van infrastructuur (luchthavens, hotels, wegen,). Toch moeten we ons afvragen of deze jobs wel duurzaam zijn en in welke arbeidsomstandigheden er gewerkt wordt. In het Zuiden worden de vakbonden vaak geconfronteerd met de grote westerse

toerismeketens. Goedkope 'all inclusive formules' verhogen de competitie, zetten de lonen onder druk en leiden vaak tot de schending van mensenrechten (denk maar aan gedwongen prostitutie op cruises). Een hoog arbeidsritme (verschoon maar eens 85 bedden op 5 uur tijd) leiden tot druggebruik en gezondheidsklachten. En wie geniet er uiteindelijk van de economische ontwikkeling? In veel gevallen worden de opbrengsten doorgestuurd naar de rijke landen en ondervindt de lokale bevolking er slechts minimaal voordeel van. Ook de bouw van infrastructuur is niet steeds voordelig voor de lokale bevolking. Voeg daarbij de misbruiken in de bouwindustrie: migratie, illegale praktijken, arbeidsongevallen. Toerisme kan de sociale integratie ook wel bevorderen maar zijn het wel echte contacten tussen de bezoekende toerist en de lokale bevolking? Er is dus terecht actie nodig op het internationale vlak. De groei en impact van het wereldwijde toerisme moet ons allen bewust maken van onze verantwoordelijkheid voor de hele planeet.

Met het internationaal jaar voor duurzaam toerisme heeft de UNWTO (Wereldorganisatie voor Toerisme) 5 strategische doelen: duurzame groei, sociale politiek (werk, armoedebestrijding), klimaatverandering, culturele waarden en tenslotte veiligheid en vrede.

Zullen we in de toekomst nog wereldwijd reizen? De UNWTO buigt zich ook over deze vraag en hecht veel belang aan de uitbouw van een beleid rond 'domestic tourism' ('dichtbij vakanties'). Het 'dichtbij toerisme' heeft immers vele voordelen. Het is minder ruimtelijk geconcentreerd (t.o.v. bestemmingen die overvol zitten). Het heeft een directe impact op de lokale groei en is minder gevoelig dan internationaal reizen voor allerlei crisisfactoren (veiligheid, financiële crisis,). Het leidt ook tot meer stabiliteit voor de werkgelegenheid. Daarnaast kan het nieuwe bestemmingen op de kaart zetten door een betere kennis van de directe omgeving. Ook worden de toerismeproducten kwalitatiever omdat ze authentieker en traceerbaar zijn. En tenslotte is het een groot voordeel dat de mobiliteitskosten er door dalen. In 17 van de 20 Sustainable Development Goals is 'domestic tourism' (met 5 miljard aankomsten) dan ook meer relevant dan het internationaal toerisme.

Toerisme heeft een grote impact. Het is de derde grootste industrie wereldwijd en goed voor 1 op de 11 jobs

Het 'dichtbij toerisme' heeft vele voordelen. Het is minder ruimtelijk geconcentreerd (t.o.v. bestemmingen die overvol zitten). Het heeft een directe impact op de lokale groei en is minder gevoelig dan internationaal reizen voor allerlei crisisfactoren

HOOG TIJD VOOR DE HERWAARDERING VAN NETTO VRIJE TIJD

Pasar heeft het thema 'tijd' tot de kern van haar missie gemaakt. De organisatie ontstond in 1938 na de invoering van de wet op de betaalde vakantie. De vereniging wilde arbeiders en hun gezinnen leren hoe ze met die verworven vrije tijd konden omgaan. Nu, tachtig jaar later, is die missie vertaald in het ijveren voor netto vrije tijd, mensen bewust maken van hun netto vrije tijd en inspireren tot kwaliteitsvolle

invulling van vrije tijd. Pasar wil onze hedendaagse omgang met tijd op de maatschappelijke agenda brengen en nadenken over een aanbod voor een waardevolle invulling van netto vrije tijd.

Als mensen geen echte – vrij te bepalen - vrije tijd kunnen ervaren, is er van een menswaardig leven amper sprake. Mensen voelen zich overvraagd en vermorzeld door de samenleving. Die druk maakt dat een groeiende groep mensen zich niet meer in staat voelt een waardig leven te leiden. Mensen zeggen dat ze hun leven ervaren als druk-druk-druk. Ze lijden onder druk en drukte. Dat is een belangrijk maatschappelijk probleem geworden.

Vrije tijd is een breed begrip, en verwijst naar de tijd die mensen niet aan hun (betaalde) werk moeten besteden. Netto vrije tijd is de vrije tijd die overblijft nadat alle verplichtingen gedaan zijn. Echt 'vrije' vrije tijd is de tijd die ons toevalt na het werk, huishoudelijke taken, sociale verplichtingen, de zorg voor kleine kinderen en/of ouder wordende ouders. Die tijd is belangrijk. Die hebben we nodig om tot rust te komen, fijne dingen te doen, onszelf te ontplooiën, op ideeën te komen, ons leven beter te begrijpen en engagement op te nemen in de samenleving. Of zelfs om helemaal niets te doen. Het debat is aan de gang. Er wordt veel gepraat en geschreven over tijd, over flexibilisering van werk, over korter werken.

Strikt genomen is de beschikbare vrije tijd de voorbije decennia toegenomen. Alleen schort er wat met de beleving van die tijd. Hij moet steeds sneller en beter benut worden. De geplande doorgedreven individualisering en flexibilise-

ring van de werktijd, en bijgevolg ook van de vrije tijd, en het langer en meer werken negeert de sociale behoeften van de mensen.

Er is dus een probleem met de manier waarop we tijd en vrije tijd beleven. Tijd staat onder druk en mensen raken de grip op hun tijd kwijt. We worden hoe langer hoe meer geleefd, ook in onze vrije tijd. En daar wil Pasar iets aan doen. Daarvoor zijn maatschappelijke maatregelen nodig en is het ook aan elk individu om bewuster en meer gefocust om te gaan met tijd.

Dit is een niet mis te verstaan signaal: in de samenleving winnen andere waarden dan economische groei aan belang. Mensen verleggen hun normen, hechten belang aan tijd voor zichzelf, de zogenaamde 'me-time'. Maar ook voor de sociale netwerken waarin ze leven: hun partner, gezin, familie, vriendengroep, club en sociaal engagement. Deze collectieve vrije tijd dient dus niet alleen voor ontspanning maar zeer dikwijls ook voor sociale activiteiten en engagementen. De stem van deze mensen en de zachte maatschappelijke waarden komen bij het beleid en in de media veel te weinig aan bod. Het gevolg is dat mensen vaak niet durven uitkomen voor hun echte behoeften en maar meedraaien omdat het niet anders kan.

HOOG TIJD VOOR DE HERWAARDERING VAN SOCIAAL TOERISME

Het modern toerisme is geboren in de toepassing van een sociale politiek waarbij arbeiders voor het eerst vakantie kregen. Het sociaal toerisme heeft als het ware de vakantie uitgevonden. De wet op de betaalde vakantie wordt ook de wieg van het sociaal toerisme genoemd. Dat 'recht op vakantie' was in vele landen een concrete uitdrukking van het recht op rust en vrije tijd met behoud van loon, zoals verkondigd in de 'Holiday with Pay Convention' van de Internationale Arbeidsorganisatie. In 1948 is het overigens ook opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Arbeiders stonden aanvankelijk niet echt te springen om op vakantie te vertrekken. Vooral vakbonden en mutualiteiten gaven hen daarom de eerste impulsen met georganiseerde groepsvakanties en investeerden (met steun van de overheid) in (grote) vakantieverblijven.

In de samenleving winnen andere waarden dan economische groei aan belang. Mensen verleggen hun normen, hechten belang aan tijd voor zichzelf, de zogenaamde 'me-time'.

Als we het vandaag hebben over 'sociaal toerisme' kijken we niet alleen naar het 'betaald verlof', maar naar diverse factoren die de participatie belemmeren.

Tot het einde van vorige eeuw werd het sociaal toerisme eerder éézijdig gedefinieerd als een logiesaanbod met lagere prijzen. Nu is deze benadering in Vlaanderen ondertussen gelukkig helemaal opengetrokken. De slogan 'iedereen verdient vakantie' legt de focus ruimer dan betaalde vakantie. Vakantiebeleving wordt daarom niet meer enkel gekoppeld aan het arbeidsstatuut van mensen. Het oorspronkelijke recht op betaalde vakantie is geëvolueerd. Als

we het vandaag hebben over 'sociaal toerisme' kijken we niet alleen naar het 'betaald verlof', maar naar diverse factoren die de participatie belemmeren.

Het is echter opletten geblazen. We mogen niet tevreden zijn met maatregelen die enkel focussen op drempels zonder oog te hebben voor een samenleving die net deze drempels veroorzaakt. Het gaat om meer dan mensen even uit de nood te helpen of even te laten genieten. Een structurele benadering dringt zich op. Het bevorderen van het sociaal kapitaal (zeg maar: de relatie tussen mensen) moet leiden tot meer kansen op werk, scholing en minder ziekte. Daar zit de echte winst voor de samenleving. Waardevolle netto-vrije tijd kan wonderwel een bijdrage leveren om dit sociaal kapitaal te versterken. Tevens moet sociale uitsluiting verminderen door een echte politiek van herverdeling van middelen en kansen.

Het neoliberalisme is niet begaan met deze visie van een progressieve herverdeling en een aanpak van sociale problemen. Ook de toerisme-industrie -het woord op zich zegt al veel- gaat uit van ongelimiteerde winstmotieven en een uitbuiting van gastbestemmingen, hun culturen en natuurlijke omgeving. Het neoliberalisme doet geld verdienen door de vrije tijd te plunderen.

Het Internationaal Jaar voor Duurzaam Toerisme legt dus de juiste focus. Vandaag is het een opnieuw een sociale uitdaging om te ijveren voor voldoende vrije tijd, voor vakantieparticipatie en voor een duurzaam toerisme. Aan de slag dus.

www.pasar.be/pakjetijd